

SA EESTI LASTEFOND

Eesti Lastefond Aastast 1988

31. oktoober 2008

Teavituskampaania
«Info jõuab lasteni»
1. juunil 1998.

20 aastat Eesti Lastefondi

SIRJE GROSSMANN-LOOT,
Eesti Lastefondi juhataja

Eesti Lastefondi loomine 12. veebruaril 1988 äratas inimestes tohutut sümpaatiat, tähelepanu ja kaasalöömisvalmidust. Fondi asutajateks olid energilised, oma maa ja rahva kestmajäämise pärast muretsuvad inimesed, oma aja eliit – tuntud kirjanikud, kõrged riigiametnikud, muusikud, juristid, arstid, psühholoogid, teadlased ja parteitegelased, näiteks Rein Agur, Ellen Niit, Aino Pervik, Tiina Talvik, Tiina Mägi, Tõnu Ots, Ene Tomberg, Indrek Toome, Tiina Tšatšua jpt.

1988 oli kuum muutuste aasta – just siis asutati ka Rahvarinne ja lastearstide initsiatiivil Lastekaitseliit. See oli aeg, mil inimesed jõudsid läbi lugeda või vähemalt sirvida pea kõik Eestis ilmuvad ajalehed-ajakirjad, sest nende hulk oli haaratav. Tänaval tuttavaga kokku saades alustati ja jätkati juttu äsja ilmunud ja raskesti kättesaadavast raamatust või ajalehte pääsenud julgest artiklist – kõigil oli pea üks ja seesama info.

Seepärast oli ka Eesti Lastefondi

asutamine sündmus, suur sündmus. Tänapäeval see kindlasti nii ei oleks. Igaüks tegutseb oma eriala pisikeses nišis, mille sündmuste ja tegemistega siis kursis ollakse. Et üks sündmus kõigi inimeste meeltesse jõuaks, peaks tegemist olema tõelise meediataifuuniiga.

Toona oli seadus selline, et uusi organisatsioone võis tekitada selle organisatsiooni juurde, mis oli juba ametlikult registreeritud.

Seepärast registreeriti lastefondi juurde mitmeid hiljem iseseisvunud mittetulundusorganisatsioone ja fonde: Vanalinna Kooliselts (hilisem Vanalinna Hariduskollegium), Logopeedide Liit, väikelasteriideid õmblev ettevõtte Jonne, Avo Üpruse initsiatiivil loodi Õiguslike Hälvetega Noorukite Sotsiaalse Rehabilitatsiooni Keskus (praegu Sotsiaalse Rehabilitatsiooni Edendamise Sihtasutus), rulluisuklubi «Vigurid», Puuetega Laste Vanemate Initsiatiivgrupp (nüüd Puuetega Inimeste Koda), Eesti Eriolümpia.

MIS PLAANE ON PEETUD JA MIDA LASTE HEAKS TEHTUD?

Keskne teema, mis peabki ühiskonnas alati tähelepanu all olema, on orvud. Juba esimesel koosolekul võeti vastu otsus, et lastekodulaste õppimist peab toetama. Stipendium lastekodulaste õppimise ergutamiseks ongi Eesti Lastefondi pikim, nüüdseks 20-aastane projekt.

Kuna koosolekud olid väga emotsionaalsed ja haralised, siis siinkohal mõni väljavõtte protokollist, mida on ka 20 aastat hiljem huvitav lugeda:

Eesti ema kolme lapse emaks!
Keskonnakaitse = ema kaitse
Taastada kodukeskne elulaad
Taastada sooline kasvatus

Asutamise algaastatel määrati palju rahalisi toetusi: suurtele peredele, õppimise toetamiseks, kodusõpetajate töö tasustamiseks, lastekodude remondiks, puuetega laste ravikuludeks, perelastekodude sisustamiseks jne. Humanitaarabi tuli koormate kaupa, põhiliselt Rootsis ja Soomest, ning see hõlmas sel ajal vajalikku kraami – laste- ja täiskasvanute riideid, imikutoitu, mänguasju.

Mais 1989 korraldati Tallinna Pedagoogilise Ülikooli (Tallinna Ülikool) õppejõu Tiitu Meriloo eestvedamisel ajurünnak «Defektne perekond», kus muu hulgas olid arutuse all internaatide vajalikkus koolide juures, abi vajavate laste arvele võtmise süsteem, usaldustelefon.

Sel algamise perioodil võeti vastu ka igati arukas otsus osta talu ja maad metsa Järvamaal. Mingil ajal kasvatasid Pärnurne eriiinternaatkooli lapsed seal suure osa oma talvevarudest. Talu on kohendatud ja köpitsetud, nii et lapsed saavad seal nii suvel kui talvel mugavusteta maja eksootikat kogeda.

Head õpetajad Eesti Lastefondile olid Soome lastekaitsejad. Lastekodude probleemide lahendamiseks korraldati põhjanaabritega ühisseminare. Teemad, mida siis käsitleti, võiks nüüd, kümmekond aastat hiljem, soomlastega uuesti üle käia, saamaks teada, millist toetust meie maade lapsed nüüd vajaksid. 1995. aastal otsustati oma koolitused suunata Ida-Virumaa-le. Koolitasime seminaridel venekeel-

set kaadrit nende emakeeles – nende inimeste eesti keele oskus oli kehv, aga samas töötati vene lastega, kes vajasisid professionaalseid kasvatajaid. Peab mainima, et venelaste koolitamine vene keeles oli iseseisvumisaja alguses päris julge ettevõtmine.

Ülepiiri koostööd oleme teinud ungarlaste, aserbaidžaanlaste, soomlaste ja karjalastega. Ungari lastekodulapsed külastasid Hiiumaad, Hiiumaa rahvatantsijad ja noored jalgpallurid käisid vastukülaskäigul Ungaris.

Koos Ungari assotsiatsiooniga «Talent» sai teoks lastekodulaste graafikanäitus Tallinnas, Jõhvi lastekunstikooli laste töid näidati Budapestis ja Bajas. 13-aastase aserbaidžaanlase Narmina tööd toime Tallinna Kullo lastegaleriisse koos Aserbaidžaaani noorte juristide liidu ja Eesti Aserbaidžaaani kultuuriseltsiga.

1994 alustasime projektiga «Koduabi lastega perele». Eesmärk oli vältida laste ja lastevanemate võõrandumist, perede sattumist pöördumatusse kriisi ning laste sattumist turva- ja lastekodusse. Pereabiine töötas peres: planeeriti koos nii aega kui raha, aidati väiksematel lastel koolitükke teha ja turgutati endaga koos tegusema kõiki pereliikmeid. 1998. aastal töötasid pereabiinised kuues maakonnas, aidati rohkem kui 250 last.

Eesti Lastefondi teavituskampaaniad on püüdnud vajutada pidurit lastevanemate kiirele eluviisile: «Mul on aega. Aega lapse jaoks», «Laps üksi suureks ei kasva», «Lapsel on isa vaja – leia aega ja armastust».

Oleme olnud ka nõuete toote maaletooja. Töönõustamiskoolitus ehk supervisioon oli enne meie koolitamis-

projekti suhteliselt tundmatu sõna. Esialgu mõeldi supervisooride koolitamist just lastekodudele ja muudele sotsiaalasutustele.

Nüüdseks on Achim Fritzsche koolitanud supervisoreid juba aastaid, neil on ka oma organisatsioon (EsvÜ) ning tegevusvaldkondki hoopis avaram kui algul plaanitud.

2001. aastal alustasime ATH tähekombinatsiooni võimendamist, mille taga on aktiivsus- ja tähelepanuhäirega (ATH) laste vanemate hääl. Nüüd on ATH laste vanematel ja õpetajatel võimalik väga erineval moel meie kaudu toetust ja teadmisi saada.

Abielulahutus ja lapsed – kuidas käituda nii, et teha selle käigus lastele võimalikult vähe haiget ja samas saaksid vanemad tagasi lapsele nii vajaliku asja nagu hea meeleolu. Lapsed, kelle vanemad lahutavad, ootavad neilt täiskasvanulikkude käitumist, s.t käitumist, mis ei jäta last üksi ja annaks vastuseid talle olulistes küsimustes. Lahutamine ei ole elus ebaõnnestumine ja mõnikord võib laste elu pärast lahkukolimist rahulikumaks muutuda. Eesti Lastefondi poole tasub pöörduda.

Lastekaitset võib vaadelda ka nii, et ühed täiskasvanud teevad tahtlikult või tahtmatult lastele liiga ja teised täiskasvanud püüavad seda oma teadmiste-oskustele toetudes leevendada-vähendada-takistada. Ja siis on suur hulk inimesi, kes pole ühed ega teised, vaid hoopis kolmandad – need, kes hindavad ja toetavad laste kaitsmise-ge tegevate inimeste tegevust.

Täname kõiki sponsoreid ja projektide rahastajaid, kes võimaldavad meil meie tööd teha.

Aktiivsus- ja tähelepanuhäire (ATH)

PIRET AAVIK,
lastepsühhiaater, Põhja-Eesti Regionaal-
haigla

Aktiivsus- ja tähelepanuhäire (ATH) on üks sagedasemaid psüühikahäireid lapse- ja noorukieas, koolilastest kannatab selle all 3-10%. Sdelle nähtuse kohta kasutatakse ka suupärasemat mõistet hüperaktiivsus ja ingliskeelsest nimetusest Attention Deficit Hyperactivity Disorder tulenevat lühendit ADHD.

ATH kirjeldab seisundit, mille puhul lapsel on raskusi keskendumisega, normaalse aktiivsuse säilitamise ja sellest tulenevalt ka õppimise ning korrale allumisega. See on psüühikahäire, mitte aga ebapädeva kasvatus ja hoolimatuse tagajärjel tekkinud käitumisraskused.

ATH-le on omane algus varases lapseas, esimese seitsme eluaasta jooksul, ja see püsib enamasti kogu kooliea ning vahel isegi täiskasvanueas. Kliinilised nähud väljenduvad enamikus olukordades, kus laps viibib, piirates tema tavapärasest toimetulekut.

ATH-le iseloomulikud tunnused võivad lastel väljenduda eri intensiivsusega. Tänapäeval peetakse häire keskseks sümptomiks tähelepanu ja keskendumisvõime nõrkust. Mõnikord on püsiv ja impulsiivne esiplaanil, kuid tähelepanuhäired tagasihoidlikumad. Peamiselt tähelepanu puudulikkusega laps aga on aeglane ja unistav, ei suuda oma tegevust planeerida, kaotab asju, kuid ei häiri sellega ümbritsevat nii palju kui püsiv ja impulsiivne käitumisega laps.

Paljudel ATH-ga lastel võib seisund ühe päeva jooksul muutuda. Ta võib käituda õpetajaga nelja silma all olles hoopis teisiti kui klassis koos teiste õpilastega.

On iseloomulik, et ATH-ga lapsed võivad vaadata lärmakaid ja haaravaid multfilme ja videoid üsna rahulikult tundide viisi, ilma et neil esineks mingeid tähelepanuhäireid. Need filmid pakuvad lapsele kiiresti vahelduvaid, teravaid, stimuleeriva toimega elamusi, mis motiveerivad teda vaatama.

ATH tekkepõhjused on erinevad, kuid nad kõik mõjutavad ühtviisi tähelepanustõrget ajus. Tänapäevased uuringud toetavad enim neurobioloogilist mudelit, kus sümptomaatika seostatakse ajus virgatsainete noradrenaliini, dopamiini ja serotoniini regulatsioonihäirega ning täheldatakse ajukoore nõrgemat võimet kontrollida tä-

KOMMENTAAR

TUULI ELSTROK
Eesti Lastefondi projektijuht

Oleme nüüdseks juba seitse aastat abistanud ATH-ga laste vanemaid, andes neile võimaluse end turvalises ja mõistvas keskkonnas – tugirühmas – tühjaks rääkida ja nõu saada. Tugirühma kohtumistele on oodatud nii ATH diagnoosiga kui ka kahtlusega laste, samuti käitumishäiretega laste vanemad ja õpetajad, sest nipp, mis aitab ATH-ga last, aitab kindlasti ka teisi lapsi.

Tugirühmades, kus igal kohtumisel on kindel teema ja juht, saavad inimesed jagada oma rõõmsaid ja kurbi emotsioone, kuulata üksteise kogemusi ja nõuandeid, samuti antakse kohtumistel teavet eri kirjandusmaterjalides pakutavast. Nagu ütles üks lapsevanem: «Selline kooskäimine annab jõudu uskuda, et sa oled tegelikult tubli lapsevanem ja hoolid oma lapsest».

Tugirühmad käivad koos Tallinnas (venekeelne), Tartus (eestikeelne), Viljandis (eestikeelne) ning Pärnus (eesti- ja venekeelne), kokku saadakse üks kord kuus. Tugirühmadesse registreeruma ei pea ja need on tasuta. Lisaks saab eelnevalt registreerudes osa võtta Tallinna eestikeelsest loenguseminarist. Pakume ka individuaalset nõustamist. Lisainfo leiab meie kodulehelt www.elf.ee

helepanu ja käitumise mehhanisme. Põhjuseks võivad olla ka ebasoodsad tegurid lapse arengu varasel perioodil (ema alkoholi/narkootikumide tarvitamine raseduse ajal, rasedustoksikoos, sünnitraumad), mis kahjustavad lapse aju arengut. Märkimisväärne on ka häire geneetiline päritolu: 25-30%-l ATH-ga laste vanematest on samuti leitud ATH tunnused.

Aktiivsus- ja tähelepanuhäire diagnoosimiseks on olemas kindlad kriteeriumid, mille alusel peaks lapsele diagnoosi püstitama lastepsühhiaater.

ATH diagnostikaks ei ole võimalik kasutada instrumentaalseid vahendeid. Diagnoos põhineb lapsevanematelt ja õpetajatelt saadavatel põhjalikel andmetel ning psühholoogilise ja logopee-

Teavituskampaania «Laps üksi suureks ei kasva» 1. juunil 1999.

diilise uuringu tulemustel ja lapse kliinilisel jälgimisel. Lapse seisundi hindamiseks kasutatakse ka vanemate ja pedagoogide täidetud küsimustikke, mis kirjeldavad lapse käitumist eri olukordades. Lisaks hinnatakse lapse varast psühhomotoorset arengut.

Diagnoosimisel on tähtis ATH eristamine teistest sarnase kliinilise väljendusega psüühikahäiretest, nagu autistlikud häired, meeleolu- ja ärevushäired, õpivõimuste häired, vaimne alaareng, tikid, käitumishäired. Kaasnevaid psüühikahäireid esineb kuni 75% ATH-ga lastest.

Ravi põhieelduseks on õige diagnoos ja lapsevanematele ning teistele lapsega tegelevatele täiskasvanutele ATH-st tulenevate psüühiliste iseärasuste ja käitumise selgitamine. See annab täiskasvanule oskuse last õigesti suunata ning tema seisundile vastavalt keskkonda ja oma käitumist kohendada. Hüperaktiivsed lapsed ei käitu sihilikult halvasti, nad lihtsalt ei suuda häire tõttu alati oma impulsse kontrollida. Seetõttu on emadel-isadel oluline endale teadvustada, et kuigi hüperaktiivsus ei ole kasvatamatus, võib see piiride mitteseadmisel kasvatamatuses kujuneda. Kui need lapsed ei saa ravi ja sihipäraselt rehabilitatsiooni, avaldub neil noorukieas üha rohkem käitumishäireid ja täiskasvanuna kan-

natavad nad sageli sõltuvushäirete või isiksushäirete all.

ATH on laste psühhopatoloogias üks vähestest häiretest, mille puhul on oluline roll medikamentoosel ravil. Psühhostimulaatorid on osutunud efektiivseteks 70-80% juhtudest. Trankvillisaatorid ja rahustid võivad lapse ATH-d oluliselt halvendada. ATH ravis Eestis kasutatav metüülfenidaat parandab tähelepanu, impulsiivsust ja käitumise eneseregulatsiooni. Vajadusel on võimalik koostada lapsele individuaalne õppekava või taotleda abi-õpetajat klassis. Kerge ja mõõduka ATH korral võib ravi alustada käitumisteraapia ja pedagoogiliste sekkumistega. ATH ravi on kompleksne ja pikaajaline ning vajab lapse, tema vanemate, pedagoogi, psühhoterapeudi ja lastepsühhiaatri koostööd. Väga oluline on kujundada lapses positiivset enesehinnangut. Asjatundliku toetuse ja ravi abil on võimalik katkestada ebakindluse, väärarvamuste ja pettumuste nõiarang, mis põhjustab lapsel depressiooni ja käitumishäireid. Positiivse ja last mõistva ning toetava hoiaku puhul nii koolis kui kodus on lapsel kergem oma probleemidega toime tulla. Vanematele ja õpetajatele on abiks ja toeks ning praktiliste kogemuste jagamiseks ja saamiseks ATH-ga laste vanemate tugirühmad.

Loengud, tugirühmad, koolitused

Pange teemadest kokku loeng ja me tuleme sellega teie töökohta, kooli, lasteaeda...

Aktiivsus ja tähelepanuhäire /ATH/ sümptomitega laps /eesti ja vene keeles/
ATH laps – kuidas ära tunda?
Oskused ja teadmised ATH väikelapse pere liikmetele – suhtlemine; igapäevaoskuste õpetamine; mis last ärritab; mis last aitab

ATH laps läheb kooli – kuidas kodus toimida, et kooli algus õnnestuks
ATH laps koolis – teadmised õpetajale, mis aitab last
Agressiivsus

Tugirühmad ATH-sümptomitega lapse vanematele ja õpetajale
Tartus, Pärnus, Viljandis ja Tallinnas üks kord kuus.
Vaata, küsi, tule.
www.elf.ee tel 64 111 88
info@elf.ee

Lähiajal uus koduleht
www.ath.ee

Sotsiaalne vastutus on meie kõigi kohus

PRINTREKLAAM OÜ KOLLEKTIIV

See, kes toob teise ellu päikese, ei jää ka ise tema särast ilma.
James M. Barrie

Tuletades meelde vanu häid ülikooliaegu, mõtleme sageli selle peale, mida oleks võinud teha teisiti ja muuta paremaks. Hea, kui meie tudengiaeg oleks olnud pühendatud vaid õppimisele, mitte täiendavate tuluallikate leidmisele õpingute kõrvalt töötades.

Printreklaam OÜ projekt sai alguse 2008. aasta varakevadest mõttest, et oleks meeldiv, kui iga tudeng saaks võimaluse säästa suure osa rahast, mis tal kulub õppematerjalide trükkimisele, kopeerimisele jne. Veelgi parem, kui kõike seda saaks täiesti tasuta. Need mõtteavaldused panid aluse

ideele, et kui kasutada paberi tagakülge reklaampinnana, võiks ju igaüks paljundada ja trükkida õppematerjale täiesti tasuta!

Käesolevaks ajaks on Printreklaam OÜ tasuta paljundusteenuse projekt saanud eduka stardi: alates 15. septembrist on nelja Tallinna kooli (Tallinna Tehnikaülikool, Estonian Business School, Majanduse ja Juhtimise Instituut ja Tallinna Tervishoiu Kõrgkool) üliõpilastel võimalik paljundada oma õppematerjale tasuta. Projektiga on liitunud veel viis Tallinna kõrgkooli ning asjakohast huvi on väljendunud veel mitmed õppeasutused ja raamatukogud üle Eesti.

Tegemist on ainulaadsel projektiga, mis seni pole Eestis leidnud rakendust – kõrgkoolidesse ja raamatukogudesse paigaldatakse koopiamasinad, mida nii tudengid kui ka kõrgkooli personal saavad kasutada tasuta. Selleks, et kat-

ta projektiga seotud suured hooldus- ja materjalikulud (muuhulgas paber ja tahm), kasutatakse reklaampinnana paljundatavate lehtede tagakülgi, samuti koopiamasinat paneele ja kaasi.

Projekt on leidnud väga positiivset kõlapinda nii tudengite kui ka Eesti üliõpilaspõlvkonna poolest, seda toetavad mitmete kõrgkoolide üliõpilasesindused ja ka Eesti Üliõpilaskondade Liit.

Kõrgkoolid on meie käivitatud projektist väga huvitatud – ühest küljest soovetakse rasketel majandusaegadel kärpida oma kulusid (iga kõrgkool võib vabalt kasutada tasuta paljundusteenust oma tarbeks), teisest küljest lisab tasuta paljundusteenus haridus- ja teadus- ja kultuuri arengule ning teeb ta tudengite silmis atraktiivsemaks. Projektiga liitumisel ei võta haridus- ja teadus- ja kultuuri arengule endale mingeid rahalisi kohustusi.

Koopiamasinates oleva paberi tagakülje kaudu jõuab tudengini meie klientide reklaam – teeme koostööd tudengisõbralike sihtasutuste, organisatsioonide ja ühendustega ning viime õppurini paljude Eesti ettevõtete pakkumised nii hariduse täiendamiseks kui ka vaba aja veetmiseks. Samuti on paljud meie klientid leidnud endale suurepärase võimaluse tudengite toetamiseks läbi uudse, soodsa ja suurepärase meediakanali.

Peame oma töös väga oluliseks just nimelt projekti sotsiaalset tausta. Juhisin siinkohal tähelepanu asjaolule, et meie tegevus pole suunatud eelkõige kasumi teenimisele, vaid sellele, et noor inimene saaks keskenduda muu oma põhitegevusele ehk hariduse omandamisele.

Lisaks oleme lähtunud põhimõttest, et sotsiaalne vastutus on meie kõigi kohus. Oleme oma tegevuses

vastutustundlikud ja keskkonnateadlikud: tasuta paljundusprojekti kasutatakse vaid ökopaberit ja kõige efektiivsemad koopiamasinad, mis tarbivad kordades vähem elektrit kui tavalised sellist tüüpi koopiamasinad.

Haritud tuleviku kindlustamine on üks elu jätkamise põhitähtsaid. Et jõuda oma tegevuses ka natuke noorema sihtühmani ehk teisisõnu aidata kindlustada tulevaste tudengite ridu, teeme mitmekülgset koostööd Eesti Lastefondi kui Eesti vanima lastekaitse tegeleva organisatsiooniga. Printreklaam OÜ annab igast paljundatud reklaamlehest ühe sendi Eesti Lastefondi toetuseks. Oleme väga tänulikud selle meile avanenud võimaluse eest – selle eest, et saame anda oma panuse lapse muretuks kasvamise, arenemise, et temast sirguks Eestile tubli, heatahtlik ja haritud inimene.

Vanavanem – kas lapsehoidja või kasvada aitaja?

LINNU MAE,
logopeed, Eesti Lastefondi
nõukogu liige

Lastest rääkimisega haakub kohe vanemate roll oma järeltulijate kasvatamisel ja arendamisel. Vanavanemaid võetakse jutuks enamasti siis, kui ema-isa pole hakkama saanud või peaks keegi lapsi hoidma. Kes siis on vanaema ja vanaisa lapselapse elus? Et seda teada saada, korraldas Eesti Lastefond augustikuu viimasel päeval Eesti Vabaõhumuuseumis vanavanemate pikniku, kus arutleti pikalt nende rolli lastelaste elus.

Milline on vanaema-vanaisa osa lastelaste elus? Kui palju peaks vanavanem olema kasvataja või kasvada aitaja? Mis vahe on vanaemal ja lapsehoidjal? Piknikul osalejad leidsid, et nad küll hoiavad oma lapselapsi sageli, ent pole siiski lapsehoidjad, kes seda alati ja etteteatamata teeksid. Samuti ei kasvata vanavanemad lapsi ning sestap ei saa nad ka võtta vastutust kasvatusel õnnestumise eest. Siiski, ülekantud tähenduses kasvatus töö toimub, sest praeguste lastelaste vanemaid, oma lapsi, nad ju kasvasid. Lastelaste kasvamise protsessi sekumine oleneb sageli sellest, milline suhe on vanavanematel oma täiskasvanud lastega. Kui suhe on hea ja lähedane, siis on võimalik kasvatusküsi-

mustes nõu anda. Huvitaval kombel selgus, et oma tütrele saab vanaema-vanaisa nõu anda, miniale mitte.

Sageli kipuvad vanavanemad aega, mida nad koos lastelastega veedavad, täis pikkima paljude eri käikude ja tegemistega – lasteüritused, harrastusringid, kontserdid jms. Unustatakse aga, et kvaliteetne aeg on see, kui lihtsalt koos olla ja midagi ühiselt teha. Näiteks tegid vanaema ning väike poja-poeg koos viineripirukaid – ikka nii, et vanaema näitas ette ja laps tegi järele. Vanaema rõõmustas pärast pirukate ahjust võtmist poisikese hüüd: «Nüüd jääb mulle meelde, kuidas viineripirukat tehakse!»

Üheskoos tegutsedes õpitaksegi pirukaid tegema, vaipu kloppima, ahju tuld tegema, raamaturiulit korraldama, laevamudelit kokku panema jne jne. Ja kõige tähtsam polegi mitte konkreetse oskuse omandamine, vaid seose tekkimine oskuse ja vanavanema vahel. Hiljem on uhke meenutada, et heade kasevihdade tegemise oskus pärineb vanaisa aastatetagustest õpetustest.

Paraku ei ole mitte igal lapsel võimalik oma vanaisaga juttu ajada. Ühelgi piknikul arutlenud vanavanemadest polnud teistpoolt kaasas – nad on kas surnud või lahutatud ega osale oma lastelaste elus. Piknikul osalenud Vanavanemate Liitu kuuluv aktiivne

vanaisa oli seisukohal, et poistele tuleks õpetada eelkõige töö tegemist, siis on lapsel lihtsam tööl ja kodus hakkama saada. Vanaisa tõi näite enda elust: nooremale oma kahest pojast suutis ta igasuguste tööde, ka nn naistetööde tegemise selgeks õpetada. Tulemuseks on kahe poja peredes erinevalt toimivad peremudelid: noorema omas tehakse väga paljusid töid koos, vanema poja peres on pereisal raskusi isegi kartulite keetmisega. Erinevalt toimivad pered mõjutavad ka lapsi erinevalt käituma.

Üheks tähtsamaks vanavanema rolliks tuleb pidada lapse ärakuulamist, sest vanematel pole alati aega lastega rääkida, neid kuulata. Aga laps vajab rääkimist ja ärakuulamist. Nii ütles üks väike laps oma vanaemale: «Räägime!»

Ning vanaemaga sai ta arutada igasuguseid tähtsaid asju, nõu küsida ja saladusigi usaldada. Emaga on laps tihedamalt seotud ja see võib luua barjääri, kus emale on teatud asju raskem rääkida kui vanaemale. Vanaema on kaugemal ja tänu sellele saab temaga vabamalt rääkida just intiimsematest asjadest, mida emale ei räägiks.

Tihti peale «sunnivad» lapselapsed vanavanemaid oma laiskusest jagu saama ja välja minema, võtma ette selliseid asju, mida nad muudu ei teeks.

Üks vanaema degusteeris koos tütre-türega ära kõik olemasolevad jäätised. Üksi poleks ta seda ilmiski teinud, ent lapsega koos maitstes sai temagi aimu, millist jäätist edaspidi osta tasub. Teine vanaema käis koos kümneaastase tüdrukutirtsuga superstaarisaste lõppkontserdil ning sai sealt väga suure elamuse. Ise poleks vanaema taolisele kontserdile läinud.

Paratamatult kaasneb (vana)vanemlusega vastutus. Tihti peale kardavad vanavanemad, et kui laps nende kodus sörmelõikab, on see halvem kui sörmelõikamine lapse enda kodus – peljatakse vanemate süüdistusi. Siin mängib taas olulist rolli suhte usalduslikkus lapse vanematega: kui usaldussuhe on tugev, mõistavad lapsevanemad, et kõigi õnnetuste eest pole last võimalik kaitsta ning et äpardusi ikka juhtub.

VANAEMA LUGU OMA LASTELASTEST:

Kaks venda, kümne- ja kolmeaastane elasid varem teisel korrusel, nüüd kolis pere viiendale korrusele. Kolmeaastane mängis õues ja jooksis kiirustades pissile, aga ei jõudnud ja õnnetuseks pissis püksi. Kümnevene vend naeris tema üle, kuid väike ütles: «Noh, kui elasime teisel korrusel, siis ma jõudsin alati!»

Abielulahutus ja laps

Nõuandetund lahutusvanemale 04. novembril
18.00-19.30

Nõuandetund pakub teadmisi, kuidas vähendada lapse kaotusvalu vanemate lahutuse korral.

Toetame lapse õigust mõlemale vanemale.

10-nädalane seminar-koolitus algab 12.novembril kell 18.00. Seminar-koolitus on mõeldud meestele ja naistele, kes lahutavad/on lahutanud või mõtleavad lahutusele. Seminar - koolitus annab lahutajale teadmisi ja mõistmist erinevatest emotsionaalsetest etappidest, mida lahutaja ja lahutuse ajal ja pärast seda tunneb ning aitab üles ehitada kadumaläinud "mina".

Teadmised ja mõistmine aitavad kiiremini lahutusmasendusest välja tulla ja tõstavad meeleolu.

Seminar- koolitusel käsitletakse ka laste toetamist. Vaata www.elf.ee. Küsi ja registreeru lastefond@elf.ee 64 111 88. Tule Tallinn Lai 31/ Suurtüki 1

Heategevus kasvatab suuri inimesi

PILLE MUNI
JCI Tallinn

Mis ühendab selliseid suurinimesi nagu Monaco vürst Albert II, ÜRO endine juht Kofi Annan, Jaapani peaminister Yasuhiro Nakasone, USA presidentid Bill Clinton, Richard Nixon ja Gerald Ford ning asepresident Al Gore? Eks ikka varem küllaltki suures saladuses hoidud organisatsioon ehk nad kõik on olnud Junior Chamber International (JCI) liikmed.

JCI on üks maailma suuremaid noori ettevõtlikke inimesi koondav organisatsioon, mille eesmärk on kasvata paremaid juhte, liidreid ja ühiskonda teenivaid inimesi. Heategevusliku suunaga projektide ellukutsumine ja neis kaasalõamine on osa JCI

identiteedist – see arendab meie liikmeid paremateks kodanikeks.

On teada, et inimene õpib kõige edukamalt siis, kui tal on võimalik oma teadmisi praktikas rakendada. See on ka üks meie olulisematest põhimõtetest – õppimine tegevuse kaudu.

Heategevuslikud projektid pakuvad võimalust saada uusi teadmisi ja teha koostööd eri valdkondade huvitavate inimestega.

Parim viis heategevust propageerida on teha seda kaasakiskuvalt. Nii näiteks on JCI korraldanud Tallinnas aastaid kontorirottide heategevusliku jooksu RatRace. Kontorirottide jooks on ehe näide sellest, kuidas tõmata inimesi läbi huumoriprisma en-

dale ja teistele head tegema. Olles suure meediakajastusega projekt, võimaldab see teadvustada ettevõtetele sotsiaalse missiooni olulisust. Võimalust anda ühiskonnale, heas mõttes midagi tagasi. RatRace'i idee on leidnud heakskiitu ja tunnustust eri sihtrühmade ja aidanud tõsta inimeste teadlikkust heategevusest.

New Yorgist alguse saanud RatRace on olnud Tallinnas nii elujuline, et on nüüdseks levinud üle Eesti ja jõudnud otsaga Lähti. See on hea näide sellest, et midagi südamega tehes vaimustuvad sellest peagi ka teised.

James M. Barrie'lt pärinevad kuldseid sõnad: «See, kes toob teiste ellu

päikese, ei jää ka ise tema särast ilma». Õeldu vastab tõele. Lisaks heategevusele ergutab RatRace ettevõtteid meeskonnaga üheskoos midagi lahedat ja teistsugust ette võtma. Koostegemise rõõm tugevdab meeskonda ja loob paremaid omavahelisi suhteid. Annab võimaluse kogeda, et abikäe pakkumine saab olla nii lõbus, tervistav kui ka tiimi ühendav ettevõtmine!

JCI on Eestis teinud koostööd heategevusorganisatsioonidega juba seitse aastat, sh kolm aastat Eesti Lastefondiga. Projektide kaudu on toetatud heategevust rohkem kui 700 000 krooniga.

Koos muudame maailma paremaks!

Tudengid kasvavad ka lastekodudes

STIPENDIAAT

Eesti Lastefondil on mitmeid eri tegemisi ja ettevõtmisi. Üheks neist on toetuse osutamine lastekodudes kasvavatele noortele, kes jõudnud oma õpingutega gümnaasiumist edasi kõrgkooli.

Ühiskonnas on levinud suhtumine või arusaam, et lastekodus kasvanu on justkui teistsugune inimene. Kusjuures mitte parem inimene, pigem on sõnal lastekodu selgelt negatiivne varjund. Enamasti arvatakse, et lastekodu kasvandik on «selliste ja selliste» vanemate laps ja küllap ei kuku käbi kannust kaugele. Eks inimesi ja arusaamu ole igasuguseid...

Kindel on aga, et laps ei saa vastutada oma vanemate tegude või tegevamatähtsuse eest.

Pealegi ei käi haigused ja õnnetused mööda kive ja kände, vaid ikka

mööda inimesi, ning seetõttu viib elu karm käsi ikka jälle lapsi lastekodusse.

Paraku on tõsiasi seegi, et lastekodulastel tekib ikka sekeldusi – küll koolis, küll politseis jm. Aga kõike seda juhtub paremateski peredes ning selleks, et tundi segada ja planku lõhkuda, ei pea küll tingimata lastekodus kasvama.

Lastekodulapse kurbloolisus peitub pigem selles, et elu tõsisel pöördhetkedel pole kedagi, kes tema eest seisaks, teda kaitseks ja toetaks, annaks nõu ja kui tarvis, siis võitlekski tema eest – lastekodulapsed on juba maast madalast ise oma saatuse sepad.

Ning see, milliseks kujuneb noore inimese maailmapilt, sõltub ikka sellest, kelle hulgas ta üles kasvab ja millised väärtushinnangud ellu kaasa saab. Nii ka lastekodulapse puhul.

Kui loodi Eesti Lastefondi stipendium, oli see esialgu mõeldud neile noortele, kes jõudnud oma õpingute järjega gümnaasiumisse või kutsekooli.

1990. aastate alguses oli lastekodudest kõrgkooli jõudnud noorte hulk peaaegu olematu – kõva sõna oli põhikoolijärgsed õpingud kutsekoolis või eriti heal juhul gümnaasiumis. Noorel riigil puudus korralik sotsiaalhoolekandesüsteem, samas kuhjusid sotsiaalsed probleemid. Olemasolevad lastekodud olid ülerahvastatud, neis nappis kohti.

Nüüdseks on meie riik üles ehitatud ja ühiskond märkimisväärselt arenenud.

Samamoodi on arenenud lastekodud, kes teevad lastega sedavõrd head ja tõsist tööd, et nood konkureerivad edukalt ja täiesti võrdselt teistega õpkehtadele kõrgkoolides. Praegu õpib

kõrgkoolides paarkümmend lastekodudest pärit noort.

Õppestipendiumide fondi toetus kogutakse raha eri teid pidi: välja on antud jõulukaarte, mida on võimalik Eesti Lastefondilt tellida, tehakse koostööd Priit Pressiga, kes iga oma lillepoest ostetud roosi pealt annab ühe krooni stipendiumifondi täitmiseks.

Veel tehakse koostööd Göteborgi Rädde Barneni grupiga, JCI Tallinnaga heategevusjooksu RatRace raames ning OÜ Printreklamiga, kes annab igast tellitud reklaamlehest ühe sendi Eesti Lastefondile.

Võime küll öelda, et raha pole siin ilmas kõige tähtsam ning et kõige olulisemaid asju raha eest osta ei saa, kuid tõele näkku vaadates tuleb tunnustada, et ega ilma rahata pole ka võimalik. Eriti siis, kui mõelda tudengi peale. Tudengil on alati näpud põhjas. Po-

le oluline, kas tegemist on lastekodust pärit noore inimese või oma peres kasvanuga. Küllap aga kipub olema nii, et esimestel on olukord pisut raskem. On ju vaja süüa, raamatuid ja muid õppevahendeid muretseda, ennast riidesse panna. Võib-olla mõnikord tahaks noormees oma neiu viia kuhugi välja – seegi kuulub normaalse igapäevategemiste hulka.

Kõigeks selleks on vaja aga raha. Tihti käivad tudengid õpingute kõrvalt küll tööl, kuid kindlasti on aeg piiratud ning teenitud rahast ei pruugi piisata. Kui harilikult on tudengil võimalik küsida raha vanematelt, siis lastekodus kasvanud noor seda teha ei saa. Seetõttu on Eesti Lastefondi stipendiumide jagamine väga tänuväärne ning muudab lastekodust pärit noorte elu täisväärtuslikumaks – lastefond on asunud omamoodi hea lapsevanema rolli.

Prokurör alaealiste kriminaalmenetluses

RAUL HEIDO,
Lõuna Ringkonnaprokuratuur,
ringkonnaprokurör, Eesti Lastefondi
nõukogu liige

2005. aasta augustis leppisid justiitsminister ja siseminister Lauri Laasmaa deklaratsioonis kokku prokuratuuri ja politsei ühistes kuritegevuse vastase võitluse prioriteetides, mille hulgas oli ka tähelepanu pööramine võitlusele alaealiste poolt ning alaealiste suhtes toime pandud kuritegevusele. Rõhutati, et alaealise toimepandud kuriteo kohtueelne menetlus ei tohiks kesta keskmiselt üle nelja kuu. Ametliku statistika kohaselt kes-

tis 2007. a teisel poolaastal kohtueelne menetlus keskmiselt 3,8 kuud.

On täiesti loogiline, et alaealisele mõjuv karistus avaldab mõjusamat tulemust kohe pärast õigusrikkumise või kuriteo toimepanemist. Alaealiste kriminaalasjade menetluskiiruse vähendamisele peaks kaasa aitama spetsialiseerumine kogu õigussüsteemis, mis sisuliselt toimib vaid prokuratuuris ja osaliselt politseiprefektuurides. Kohtutes sellist spetsialiseerumist pole (v.a Harju Maakohtus kahe-kolme kohtuniku näol), mistõttu alaealiste menetluse prioriteetsus pole tuntav.

Kriminaalmenetlus tegeleb alaealistega vanuses 14-17 eluaastat. Nooremad kui 14-aastased pole kriminaalvastutuse eas, mistõttu nende suhtes kriminaalmenetlust kas ei alustata või alustatud menetlus lõpetatakse alaealiste komisjoni saatmisega mõjutusvahendi kohaldamiseks. Kuriteo toime pannud alaealiste edasise saatuse kujundaja on suures osas prokurör. Kriminaalmenetluse seadustikust tulenevalt on konkreetse kriminaalasja menetlust juhtival prokuröri õigus valida kas kohtumenetluse või alternatiivkaristuse kasuks, milleks on kriminaal-

asja lõpetamine koos alaealiste komisjoni saatmisega või kriminaalasja lõpetamine seoses otstarbekusega.

Kohtumine alaealise ja tema seadusliku esindajaga on prokuröri ajamahukad, kuid vajalikud, et otsustada kriminaalasja edasine liikumine. Kohtumisel noortega jääb aga sageli mulje, et alaealise saatust teeb muret vaid lapsevanemale. Vahel paneb imestama ka 14-15-aastaste tütarlaste käitumine, keda huvitavad mitte lapsevanema, vaid 25-30-aastaste «elukaaslaste» arvamused. Kord tuli 14-aastase tütarlapsel kaasa keskealine mees, keda pidasin tema isaks, isikuandmete kontrollimisel aga selgus, et tegemist on hoopis väidetava elukaaslasega.

Paljude noorte puhul on levinud arusaam, et kui oled alaealine, siis vahi alla sind ei võeta. Tõepoolest – alaealiste suhtes on kohtueelsel uurimisel vahi alla võtmine äärmuslik võimalus, kui kuritegude toimepanemist muude võimalustega peatada pole võimalik. Alaealiste vahistamine erineb täiskasvanute vahistamisest eelkõige selle poolest, et kohus arvestab väga palju spetsialistide, sh piirkondliku

lastekaitsetöötaja, meediku ja kooli esindaja arvamusega.

Alaealiste prokuröri teine tegevusvaldkond on alaealiste vastu suunatud kuriteod. Menetletakse kuritegusid alates koolivägivallast kuni raskete seksuaalkuritegudeni välja. Alaealiste vastu suunatud kuritegude menetlemisel on paiguti raske aru saada, kas töötad prokuröri või sotsiaaltöötajana, sest tihti avalduvad kriminaalasjades rasked sotsiaalprobleemid, mida piirkondlikud sotsiaaltöötajad pole suutnud lahendada või neile õigeaegselt reageerida. Nii menetleme praegu kuritegu, milles pereisa on aastaid seksuaalselt kuritarvitanud oma alaealisi tütreid, kuid piirkondlik sotsiaaltöötaja ei reageerinud mõni aeg tagasi saabunud informatsioonile. Siinkohal tuleb kõigile sotsiaaltöötajatele südamele panna, et iga saabunud infokillu taga võivad olla väga rasked kuriteod, mida tuleb kontrollida, teavitades politseid või alaealiste prokuröre.

Alaealiste kriminaalmenetluses oleme prokuratuuris palju korraldanud konkreetse juhtumi põhiseid

ümardaudu ka küsimustes, mis otseselt õigusmenetlust ei puuduta, kuid kuidas saab prokurör jätta tähelepanuta, kui kriminaalasjas esinev alaealise või perekonna sotsiaalprobleem ei leia kuidagi kohaliku omavalitsuse poolt lahendust. Ka selle peab prokurör mahutama etteantud menetlustähtaja sisse.

Alaealiste prokuröri suurim soov kriminaalmenetluses on politseiametnike ja kohtunike spetsialiseerumine alaealiste ja perega seonduvates küsimustes, mis eeldab ka asjakohast ettevalmistust. Kahjuks kohtleb meie kriminaalmenetlus alaealist kui väikest täiskasvanut, ja ses osas ei anna tuge ka kriminaalmenetluse seadustik. Esimene päikesekiir paistis mõni aeg tagasi Tartu Maakohtu saalis, kus kannatanu rollis oli üheksa-aastane tütarlaps, kes nägi pealt, kuidas tema ema peksis endine elukaaslane. Tütarlaps hakkas ütluste andmise ajal nutma, mille peale kohtunik tegi vaheaja. Meeldiv üllatus – kohtunik tuli vaheajal kohtusaali ja südamik suhtlemine väikese ohvriga maandas igasugused edasised ütluste andmise probleemid.

Noorteprojekti «Rajaleidjad» osalejad rabamatkul 2003. aasta suvel.

Mis ma selle eest saan?

MARIT LEPIK,
«Rajaleidjate» vabatahtlik juhendaja

TUULI ELSTROK,
«Rajaleidjate» projektijuht ja juhendaja

Tänavu täitub koolinoorte projektil «Rajaleidjad» juba kümnes tegutsemisaasta. «Rajaleidjad» toimub terve õppeaasta vältel ühes koolis, kus vabatahtlikud juhendajad ning 5.-7. klassi nn ulakad õpilased iga nädal kohtuvad. Juhendajad aitavad noortel leida Oma Rada, näidates eri tegevuste ja järjepidevate kohapealsete arutluste abil noortele valikuid, mille kasuks nad otsustada saavad.

Sageli on «Rajaleidjates» mingit mängu, võistlust, ülesannet alustades laste esimene küsimus: mis ma selle eest saan? Kommi? Raha? Nänni? Sest midagi pean ma ju saama! Lapsed eeldavad, et iga liigutus, iga tegu peab neile kaasa tooma materiaalselt kasu. Kasu eeldavaid lapsi on kõikjal, mitte vaid «Rajaleidjates», ja siit tekib paratamatult küsimus, miks see nii on. Võib oletada, et see johtub meist, täiskasvanutest. Ent kas oleme tõesti muutunud nii mugavaks, et peame järjepidevast rahulikkusest selgitamiseks iseenda ja oma laste kasuga motiveerimist? Lapse motiveerimine raha või asjade saamisega on küll lihtne viis innustada teda kiiresti midagi tegema, kuid kas see on aeg, millelt peaks kokku hoidma? Eeldatavasti soovime, et laps kauplemata ja pike-

ma ajakulutusega õpiks või aitaks kodus majapidamistöid teha. Selle nimel tulevad vahel käiku meelitudes stiilis «kui sa selle ära teed, siis saad...». Sedasorti äraostmisega oleme aga justkui lastesse nõiaringi kodeerijateks – tekitame vajaduse pideva äraostetuse järele ja eelduse, et ilma reaalse kasuta polegi põhjust tegutseda. Lapsed võtavad äraostmise kui käitumismalli omaks, laiendavad seda esialgsetelt «äraostja-

telt» teistele lähikondlastele, kellega kokku puutuvad, ja nii saabubki aeg, kus koolis enne harjutuse tegemist küsitakse õpetajalt: aga mis ma sellest saan?

Ühe õpetaja tõdemuse järgi leidub väga palju lapsi, kelle vanematel ei jätku nende jaoks aega, ning et liiga sageli asendatakse koos aja veetmine lapsele uue mänguasja ja kallite riiete ostmise ning kopsaka iganädalase tas-

kurahaga. Seetõttu ei tea paljud lapsed midagi heast tahtest tegutsemisest – kui vanemad pole õpetanud head tegemise tunde kogemist, ei oska laps hiljem seda tunnet ka väärtustada. Tegutsemine, mis pole seotud reaalse kasu saamisega, on aga valik vabast tahtest lubada endale rõõmu, võimalust nautida heaolunutt, mida isetu tegevus võib pakkuda.

«Rajaleidjad» on lisaks noortele väärtuste õpetamise elav meeldetuletus, et on asju, mille tegemine ei maksa midagi, ja et leidub olukordi, kus saab käituda ilma reaalse omakasuta. Võib-olla unustame liiga sageli, et asju võib teha ka lihtsalt enese või teiste (sh laste) rõõmuks või selleks, et see avardab enda ja teiste silmaringi? Või lihtsalt seetõttu, et nii on inimlik.

Kuigi äriilise edukuse põhinoet – kasumit – tundvaid noori on kõikjal, mitte ainult «Rajaleidjates», saavad juhendajad selle projekti abil tänaseid lapsi, tulevase emasis-isisid, suunata rohkem end ümbritsevat märkama ning võib-olla ka mõistma, et käegakatsutavat ainelist kasu eeldamata on samuti hea mõnd mängu mängida, õpetajale uks avada, naabritädi plehkupistnud koera otsida või mõnd ilmselgelt abi vajavat inimest aidata.